

OPIS ZADANIA

Zadanie pt.: „Monitorowanie stanu zdrowotnego i strat rodzin pszczelich w krajowych pasiekach” realizowane jest w ramach Programu Wieloletniego Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego (PIWet – PIB) 2019 – 2023 „Ochrona zdrowia zwierząt i zdrowia publicznego” (Uchwała nr 116/2018 Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 2018 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Ochrona zdrowia zwierząt i zdrowia publicznego”, zmieniona uchwałą nr 134/2019 z dnia 28 października 2019 r.). Przedmiotowe zadanie realizowane jest przez Zakład Chorób Pszczół (ZCHP) oraz Zakład Farmakologii i Toksykologii (ZFT) PIWet – PIB. Badania prowadzi się na terenie wszystkich województw, w pięciu analogicznych cyklach. W każdym cyklu nadzorem obejmowane są pasieki zarejestrowane w innym powiecie danego województwa.

Identycznie, jak w poprzednich cyklach, w cyklu trwającym od lata 2023 do wiosny 2024 roku, w każdym wytypowanym powiecie monitoringiem objętych zostanie po 25 pasiek.

Pasieki, których właściciele przystąpią do programu, będą skontrolowane dwukrotnie:

1) latem (2023 r.) po zakończeniu sezonu pszczelarskiego – w okresie od lipca do sierpnia (podany termin może ulec nieznacznym przesunięciom ze względu na specyfikę utrzymywania rodzin pszczelich i warunki pogodowe),

2) wiosną (2024 r.) po zakończeniu okresu zimowania – w okresie od kwietnia do maja (podany termin może ulec nieznacznym przesunięciom ze względu na specyfikę utrzymywania rodzin pszczelich i warunki pogodowe).

Lekarze weterynarii podczas każdej wizyty są zobowiązani do przeprowadzenia wywiadu lekarsko-weterynaryjnego [według wzoru przygotowanego przez ZCHP PIWet – PIB (część A Formularza kontroli)], dokonania przeglądu wybranych rodzin oraz pobrania próbek pszczół do badań laboratoryjnych.

Badania laboratoryjne próbek pszczół wykonane zostaną w celu oceny intensywności inwazji *Varroa destructor* i mikrosporydiów z rodzaju *Vairimorpha* (*Nosema*) (w tym różnicowanie gatunku *N. ceranae* i *N. apis*), a w uzasadnionych przypadkach wykonana zostanie identyfikacja materiału genetycznego wirusa ostrego paraliżu pszczół (ABPV), wirusa chronicznego paraliżu pszczół (CBPV), wirusa zdeformowanych skrzydeł (DWV), izraelskiego wirusa ostrego paraliżu pszczół (IAPV), wirusa choroby woreczkowej czerwii (SBV), wirusa choroby czarnych mateczników (BQCV).

Diagnostyka w kierunku zgnilca amerykańskiego i europejskiego prowadzona jest tylko dla próbek pobranych z rodzin, gdzie w czerwii stwierdzono objawy kliniczne. Próbki czerwii mogą także zostać zbadane w kierunku stwierdzenia obecności wirusa choroby woreczkowej czerwii (SBV).

Dodatkowo latem w każdej z pasiek liczącej powyżej 20 rodzin pobierana jest także próbka pyłku (obnoży lub pierzgi) i/lub pszczół w celu monitorowania ryzyka narażenia pszczół na pozostałości środków ochrony roślin i środków stosowanych w pszczelarstwie. Badania te realizowane są przez ZFT PIWet – PIB. Ze względu na ograniczone środki finansowe oraz limity liczby próbek do badań nie wszystkie próbki pobrane do badań realizowanych przez ZFT mogą zostać zbadane.

Wyniki badań laboratoryjnych są przekazywane właścicielom pasiek oraz Inspekcji Weterynaryjnej (IW).

„Monitorowanie stanu zdrowotnego i strat rodzin pszczelich w krajowych pasiekach” realizowane w ramach Programu

Wieloletniego PIWet – PIB 2019 – 2023 „Ochrona zdrowia zwierząt i zdrowia publicznego”

Instrukcja przeprowadzenia pierwszej wizyty kontrolnej w pasiekach objętych nadzorem latem 2023 r.

Szczegółowy opis wykonania zadania przez lekarzy weterynarii lub pracowników PIW upoważnionych do przeprowadzenia wizyt kontrolnych w pasiekach

1. Czynności przygotowawcze

Przy pomocy przedstawicieli regionalnych organizacji pszczelarskich lub na podstawie danych zawartych w rejestrach PLW należy zebrać grupę 25 pszczelarzy, którzy będą chcieli uczestniczyć w badaniach. Istotne jest zachowanie zasad wyboru pasiek ze względu na liczbę rodzin pszczelich przedstawionych w tabeli.

Liczba rodzin posiadanych przez pszczelarza

Liczba pasiek o określonej liczbie rodzin

od 5 do 20	14
od 21 do 50	7
od 51 do 80	3
powyżej 80	1
Ogółem	25

W przypadku braku odpowiedniej liczby pasiek z danego przedziału należy dobrać odpowiednią liczbę pasiek z przedziału poprzedzającego.

Z właścicielami pasiek należy ustalić możliwy termin przeprowadzenia wizyty.

Liczba rodzin posiadanych przez pszczelarza

Liczba rodzin, którą należy objąć badaniami i pobrać z nich próbki

od 5 do 20	2
od 21 do 50	4
od 51 do 80	8
powyżej 80	10

Pobieranie próbek

Pobieranie próbek do badań laboratoryjnych w kierunku występowania patogenów we wszystkich 25 pasiekach.

Podczas przeglądu wytypowanych do badania rodzin z każdej z nich należy pobrać próbki obowiązkowe:

Próbki obligatoryjne - z każdej rodziny (niezależnie od tego czy obserwujemy w niej nieprawidłowości, czy są to rodziny bez objawów) do oddzielnych kopert (opisanych i dostarczonych przez ZCHP) należy pobrać:

a - próbkę liczącą około **300 pszczoł** (zajmującą objętość około 100 ml czyli nieco ponad 1/3 szklanki) z centralnej części gniazda.

b - próbkę liczącą około **100 pszczoł** (około 30 ml) ze skrajnych plastrów.

Podczas przeglądu wytypowanych do badania rodzin tylko jeżeli stwierdzimy występowanie niepokojących ww. objawów klinicznych należy pobrać próbki dodatkowe:

Próbki dodatkowe - ten rodzaj próbek należy pobrać tylko w przypadku stwierdzenia w przeglądanych rodzinach zmian w czerwiu i/lub pełzających lub martwych pszczoł przed ulem. W zależności od objawów należy wówczas pobrać do oddzielnych kopert (opisanych i dostarczonych przez ZCHP):

c – próbkę pszczoł liczącą około 100 owadów sprzed wylotka i ewentualnie z dennicy. Jeżeli chorych/ martwych pszczoł jest mniej należy zebrać wszystkie owady.

i/lub

d – wycinek plastra ze zmienionym czerwem o wymiarach ok. 5 x 4 cm, bez zapasów pokarmu

Pobranie próbek do laboratoryjnych badań toksykologicznych tylko z pasiek liczących powyżej 20 rodzin

Ten rodzaj próbek należy pobrać tylko w pasiekach liczących powyżej 20 rodzin pszczelich, czyli ogółem w 11 spośród 25 wizytowanych pasiek.

Próbki należy pobrać tylko od 1 rodziny w pasiece, wybranej spośród rodzin, które zostały wytypowane do przeglądu (czyli od 1 rodziny spośród 4 rodzin wytypowanych do przeglądu w pasiekach od 21 do 50 rodzin, z 1 rodziny spośród 8 rodzin wytypowanych do przeglądu w pasiekach liczących od 51 do 80 rodzin i z 1 rodziny spośród 10 rodzin wytypowanych do przeglądu w pasiekach liczących powyżej 80 rodzin).

Z wybranej rodziny należy pobrać:

e - próbkę pszczoł w ilości około pół szklanki z gniazda

f - próbkę pyłku w postaci:

- obnóży pyłkowych w ilości około 10g (objętość około 20 ml) w przypadku, gdy były pozyskiwane przez pszczelarza i taki materiał jest dostępny w pasiece

lub

- wycinek plastra z pierzgą o wymiarach 5 x 5 cm (ok. 50 komórek z pierzgą) w przypadku gdy

pszczelarz nie dysponuje pyłkiem w postaci obnóży. Wycinek należy pobrać z tej samej rodziny, z której pobrane zostały pszczoły do badań toksykologicznych (próbka e).

Ponieważ podczas wizytowania tych samych pasiek na wiosnę, badaniami mają być objęte te same rodziny, należy oznakować ule rodzin z których pobierano próbki (jeżeli nie mają oznakowania nadanego przez pszczelarza) w sposób umożliwiający ich dokładne zidentyfikowanie (poprzez naniesienie w sposób trwały na ulu liczby porządkowej zgodnej z kolejnością przeglądania rodzin i numerem jaki nadano pobranym z niej próbkom – w

przypadku uli korpusowych znakować korpus gniazdowy i uczulić pszczelarza, że w przypadku zmiany korpusu odnotować zmianę).

Oznakowanie próbek i wypełnianie rejestru próbek

Każdą próbkę na opakowaniu należy oznakować kolejnym numerem porządkowym przeglądanej

rodziny i literą na stałe przypisaną do określonego rodzaju próbek:

- a - próbki żywych pszczół z centralnej części gniazda
- b - próbki żywych pszczół ze skrajnych plastrów
- c - próbki chorych/martwych pszczół sprzed ula
- d - próbki czerwiu
- e - próbki pszczół do badań toksykologicznych
- f - próbki pyłku lub pierzgi do badań toksykologicznych